

МОВНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Марія Яцимирська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,*

e-mail: yatsymirska@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3214-9611>

У статті досліджено засади формування та принципи діяльності Європейського Союзу. Проаналізовано мовну політику ЄС та способи її реалізації в правових аспектах. З'ясовано позитивні та проблемні питання розвитку європейських мов. Визначено найбільш уживані терміни й поняття в царині мовного розмаїття ЄС. Окреслено перспективи функціонування української мови в Європейському Союзі.

Ключові слова: Європейський Союз, Шенген, Шенгенська зона, символи Євросоюзу, Європейський прапор, Гімн Європи, День Європи, євро, мовна політика ЄС, Європейський день мов.

Актуальність, постановка проблеми. Офіційний мережевий сайт Європейського Союзу – <https://europa.eu/european-union/> є безпосереднім оперативним зв'язком між громадянами країн-членів ЄС і громадянами країн, які хочуть приєднатися до європейської спільноти в майбутньому. Як видно з офіційної інформації, на сьогодні членами ЄС є 28 країн: Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Голландія, Данія, Естонія, Іспанія, Ірландія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція, Велика Британія (Brexit у процесі розгляду) [1].

«Єдність у різноманітності» – девіз Європейського Союзу вперше вжито в 2000 році. Він відображає одну з головних цілей цієї унікальної організації: забезпечити мир, добробут, багатство культур, традицій і мов у Європі. З цією метою європейці повинні діяти спільно. Зовнішня політика України спрямована на вступ до НАТО та Європейського Союзу з перспективою на зміцнення в такий спосіб національної безпеки й успішного економічного розвитку. У зв'язку з цим глибше ознайомлення з офіційними даними про Євросоюз, його структуру, інституції, мовну політику є актуальними для українського суспільства та медіаосвіти.

Мета статті – дослідити сутність і методику реалізації мовної політики Європейського Союзу; вивчити позитиви багатомовності та проблеми національної ідентичності; проаналізувати перспективи європейської освіти та шляхи успішного професійного зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Центр європейської інформації в українському сегменті інтернету є важливим «персвазивним» мостом між Україною та Європейським Союзом. Насамперед подано історію та мету створення ЄС: «Європейський Союз – це сім'я демократичних європейських країн, які об'єдналися заради миру та процвітання. Євросоюз – це не держава, що має замінити існуючі держави. Країни, що входять до його складу, заснували спільні інституції, яким було делеговано частину їхніх суверенних повноважень, завдяки чому стало можливим на європейському рівні демократично приймати рішення з питань, які становлять спільний інтерес. Європейський Союз створив спільну валюту (євро), динамічний спільний ринок, в якому громадяни, послуги, товари й капітал пересуваються вільно. Він намагається зробити так, щоб внаслідок соціального прогресу та справедливої конкуренції якомога більше людей могли скористатися перевагою спільного ринку» [2].

Шенгенська зона. Одним з найбільш вагомих досягнень Європейського Союзу вважають Шенгенську угоду. У маленькому місті Шенген (Люксембург) 14 червня 1985 року Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина й Франція підписали угоду, за якою зобов'язалися поступово відмінити паспортний і митний контроль на внутрішніх кордонах, а також ввести єдині правила в'їзду і виїзду на всіх зовнішніх кордонах країн Європейського Союзу, які підписали цю угоду. Ті ж п'ять країн 19 червня 1990 року підписали Шенгенську конвенцію, у якій викладено заходи та гарантії щодо запровадження свободи пересування. На сьогодні цим правом користуються майже всі країни-члени ЄС (крім Великої Британії та Ірландії).

У 1992 році прийнято рішення створити в рамках ЄС економічно-валютний союз (ЕВС) і запровадити єдину європейську валютну одиницю, управління якою мав здійснювати Європейський центральний банк. Єдина європейська валюта стала реальністю 1 січня 2002 року, коли банкноти та монети євро замінили національні валюти у 12 з 15 країн ЄС (Бельгії, Німеччині, Греції, Іспанії, Франції, Ірландії, Італії, Люксембурзі, Нідерландах, Австрії, Португалії та Фінляндії). З 1 січня 2007 року до євросони приєдналась Словенія.

Символи Європейського Союзу: Прапор, Гімн, День Європи. **Європейський прапор** – найбільш впізнаваний символ ЄС. Історія створення прапора бере початок у 1955 році. Тоді Європейський Союз існував лише у вигляді Європейського об'єднання вугілля та сталі, до якого входило шість країн. Однак існувала окрема організація з ширшим представництвом – Рада Європи, яка була заснована на кілька років раніше для захисту прав людини та пропагування європейської культури. У той час Рада Європи підбирала емблему. Після активних обговорень прийнято нинішній варіант прапора – коло з 12 золотих зірок на блакитному тлі. У різних традиціях «12» є символічним числом, що означає абсолютну досконалість. Це також і кількість місяців у році, і кількість цифр на циферблаті годинника, тоді як коло є ще й символом єдності. Так народився європейський прапор, який представляє ідеал об'єднання народів Європи. На ньому сяє дванадцять зірок як символи досконалості, повноти та єдності. Прапор залишається незмінним протягом років, незважаючи на розширення ЄС. Пізніше Рада Європи закликала інші європейські установи прийняти цей прапор і в 1983 році його затвердив Європейський Парламент. Усі європейські інституції використовують його з початку 1986 року. Європейський прапор – це єдина емблема Європейської Комісії, виконавчого органу ЄС. Інші європейські установи та органи додають до прапора власну емблему.

Гімн Європейського Союзу. У широкому значенні – це Гімн не лише Євро-союзу, але й усієї Європи. Музика Гімну взята з Дев'ятої симфонії, яку Людвіг ван Бетховен написав у 1823 році. У фінальній частині Бетховен поклав на музику «Оду радості», яку написав Фрідріх фон Шиллер. У цьому вірші знайшла відгук ідея братання народів. У 1972 році Рада Європи схвалила бетховенську тему «Оди радості» як свого Гімну. Універсальною мовою музики Гімн виражає ідеали свободи, миру та солідарності, на яких тримається Європа. У 1985 році Гімн схвалили Президенти та Глави урядів країн ЄС як офіційний Гімн Європейського Союзу. Цей Гімн не має на меті замінити національні Гімни країн ЄС. Гімн ЄС – це утвердження спільних цінностей та їх єднання в усьому розмаїтті національних відмінностей [3].

День Європи – свято, яке відзначають у країнах Європейського Союзу 9 травня (з 1985 р.). В Україні – щорічно в третю суботу травня (з 2003 р.). 9 травня вважають днем народження Європейського Союзу [4].

Європейська політика багатомовності. Мовна політика ЄС передбачає дві головні мети. Насамперед це збереження й захист мовного розмаїття в ЄС і підтримка вивчення іноземних мов. Важливою цінністю Європейського Союзу є право кожного народу спілкуватися у своїй країні своєю мовою. Для цього ЄС подає важливі документи на мовах усіх країн, які є членами Європейського Союзу. Завдяки цьому євроспільнота має доступ до інформації й дослівно її розуміє та сприймає. Рада об'єднання, яка ініціювала створення Європейського Союзу після двох світових війн, прийняла першу постанову щодо мовного питання. «15 квітня 1958 року Рада постановила, що офіційні мови країн-членів повинні стати як офіційними мовами співтовариства, так і робочими мовами установ співтовариства. Офіційна мова кожної країни є офіційною мовою ЄС. Оскільки кілька країн мають однакову державну мову, то це означає, що є 24 офіційні мови Європейського Союзу: англійська, німецька, французька, данська, нідерландська, естонська, фінська, грецька, угорська, італійська, португальська, іспанська, чеська, шведська, латвійська, литовська, мальтійська, польська, словацька, словенська, ірландська (з 1 січня 2007, але з обмеженнями)». Громадяни ЄС можуть звертатися до інституцій ЄС одною з офіційних мов. Відповіді отримують тією ж мовою. Усі розпорядження Європейського Союзу, правові акти публікують на всіх офіційних мовах, за винятком ірландської. Цією мовою перекладають тільки спільні розпорядження з Радою Європи та Європейського Парламенту. У Європейському Парламенті депутати можуть виголошувати промови однією з офіційних мов ЄС [5].

Регіональні мови та мови менших корінних народів Європейського Союзу. У межах Євросоюзу близько 40 мільйонів громадян використовують у спілкуванні понад 60 регіональних мов або мов національних меншин. До таких мов належать: баскійська (Іспанія), каталонська (Іспанія), фризська (Нідерланди), лапонська (Швеція), валлійська або уельська (Велика Британія), валлонська (Бельгія), фламандська (58% населення Бельгії), менська (острів Мен, Велика Британія) та ін. Правовий статус цих мов і їх розвиток забезпечують уряди країн ЄС. Європейська Комісія пропагує мовне розмаїття й постійно підтримує відкритий діалог з цих питань. Захист і пропагування мов нацменшин ЄС реалізує через навчання, фінансує нові проекти здобуття освіти, стажувань, спорту. Для їх підтримки й розвитку в ЄС відзначають День європейських мов 26 вересня.

Мовні проблеми не розв'язані повністю в деяких країнах Європейського Союзу. Причини сягають в минуле й мають складні історичні корені. Наприклад, Ірландія здобула незалежність у 30-х роках ХХ ст. У школі ірландську мову почали вивчати як обов'язковий предмет з 1975 року. Тепер нею розмовляє близько 40% населення. Більшість громадян послуговується другою державною мовою – англійською. Як пише політолог Ганна Шелест, «по обидва боки ірландського кордону є політики та активісти, які сподіваються на відновлення об'єднаної Ірландії... У червні 2016 року Північна Ірландія переважною більшістю проголосувала за те, щоб лишитися в ЄС; 56% віддали голоси проти Brexit. У грудні 2017-го авторитетна північноірландська компанія LucidTalk опублікувала результати дослідження, відповідно до якого 47,9% мешканців хотіли б залишитись в ЄС шляхом приєднання до Ірландії, в той час як 45,4% хочуть залишити ЄС та залишитись у Великій Британії» [6].

Ірландський письменник, драматург, композитор, літературознавець і громадський діяч Френсіс Артур Фегі (1854–1935) виступив за захист ірландської мови (гельської) ще на початку ХХ століття. У статті «Справа ірландської мови», яку переклала Леся Українка, писав: «Обанглічання (anglicisation) Ірландії йде швидко й спинити його можна тільки вернувшись до тої мови, що стояла в давнину на сторожі Ірландії... Вплив мови на національне життя та характер сягає далеко. Сама мова є цвіт національного духовного існування. Мова росте вкупі з нацією, дає голос усім народним радощам і злидням, боротьбі, перемогам і поразкам, духовним і матеріальним змаганням. У ній відбиваються поведінка й звичаї, традиції, віра, надії і гордість. «Мова переможця в устах подоланого – каже Тацит – завжди є мовою раба». ... Нація – підкреслював ірландський письменник Томас Девіс – повинна боронити свою мову більше ніж свою територію – се певніша межа і міцніша границя, ніж фортеця або річка. Втратити рідну нову і перейняти чужу – се найгірший знак підданства, се кайдани на душу. Втратити національну мову – се смерть, се значить, що ярмо вже в'їлося глибоко» [7]. У цій же статті Френсіс Фегі пише й про інші народи, які виборювали собі право на рідну мову й національне відродження: «Фінляндія так само боролася за свою мову й національність проти шведів і росіян. Відродження фінської нації почалося з відродження фінської мови, яка до того часу не мала ні встановленого діалекту, ні літератури. Фінни зібрали свої давні пісні, оповідання й легенди в одну незрівнянну поему «Калевалу» і література раптом виросла, забезпечивши назавжди характеристичні національні відзнаки народу. Бельгія була вже надорозі до того, щоб зробитися просто наслідуванням Франції. Скрізь говорилося по-французькому, французька література найрозпуснішого розбору заливала всю країну й загрожувала зруйнувати моральне почуття нації. Тоді Анрі Консьянс написав свої моральні оповідання по-фламандському; розпочалася агітація за відродження фламандської мови й народна індивідуальність була врятована. Угорщина в ХVIII ст. була провінцією австрійської імперії. Національна мова, малярська, була занедбана в народі й заборонена австрійським урядом. Імператор Йосиф сміявся з малярської шляхти, з її мови й одежі. Але розпочалася столітня боротьба за малярську мову й національність і закінчилася повною перемогою їх» [8].

У 2014 році десятки тисяч ірландців протестували біля Парламенту Республіки Ірландія, вимагаючи більшої підтримки їхньої мови. «Tír gan teanga, tír gan anam!» («Країна без мови є країною без душі») написали на транспарантах. Ірландець Лаєм Карсон завдячує батькам, які навчили його рідної мови з дитинства. «...мова вижи-

ве, тому що людина завжди повинна мати можливість повернутися до власної святині, де живе якась частинка її душі та сутності. Я благословенний мати таку мовну святиню, яку заповіли мені батьки. І за це я їм буду вдячний усе життя» [9].

Вивчення іноземних мов. Мовна політика Європейського Союзу спрямована на досягнення такого рівня освіти в країнах ЄС, за якого кожний громадянин, крім рідної мови, буде досконало знати ще дві іноземні. Такий вектор щодо знання мов ЄС підтримує з кількох причин. По-перше, мовні компетенції дають можливість вчитися й працювати в інших країнах; поліпшують перспективи професійного росту. По-друге, знання мов зміцнюватиме зв'язки між різними культурами, що є необхідною умовою в багатомовній і багатокультурній Європі. По-третє, великі фірми, які прагнуть працювати в цілій Європі, потребують працівників із знанням багатьох мов. По-четверте, це мовний сектор: письмові та усні переклади, викладання іноземних мов, мовні технології тощо є одним з найбільш швидких запитів сучасної економіки.

Дослідження щодо ставлення європейців до вивчення іноземних мов показують, що вони надзвичайно позитивно налаштовані до багатомовності. 98% громадян ЄС вважають, що вивчення мов має значення для майбутнього дітей; 88% – приносить користь; 72% – підтримує, що кожний європейець має знати щонайменше дві іноземні мови; 77% – стверджують, що вдосконалення мовних компетентностей повинно бути пріоритетом політики Європейського Союзу [10].

«Єдність у різноманітності» – відоме вже гасло європейці перекладають рідними мовами. Унікальна барвистість девізу Європейського Союзу та Ради Європи віддзеркалена в розмаїтому офіційному звучанні: *United in diversity, Unie dans la diversité, In Vielfalt geeint, Zjednoczona w różnorodności; Unida en la diversidad, Ευμέλτοι στην πολυμορφία, Unida na diversidade, Unita nella diversità, Egység a sokféleségben, Förenade i mångfalden, Združena v raznolikosti, Zjednotení v rozmanitosti, Uniți în diversitate, In verscheidenheid verenigd, Magħquda fid-diversità, Vienota dažādībā, Suvienijusi įvairovę, Aontaithe san éagsúlacht, Moninaisuudessaan yhtenäinen, Ühinenud mitmekesisuses, Forenet i mangfoldighed, Jednotná v rozmanitosti, Ujedinjeni u različitosti, Обединен в многообразието.*

Висновки. Мовна політика Європейського Союзу спрямована на розвиток національних мов і підтримку вивчення іноземних мов. Мовне розмаїття ЄС функціонує на засадах рівності та взаємозбагачення різних культур. Інституції ЄС забезпечують гармонійне співіснування офіційних мов, регіональних і мов менших корінних народів Європи. Однак проблеми в деяких країнах не вирішені. Кожна мова є цінністю й служить мостом до інших країн Євросоюзу, сприяє взаєморозумінню. Політика багатомовності розширює можливості громадян ЄС на ринку праці, освіти, спорту, професійного зростання; полегшує доступ до інформації у сфері права; сприяє безперешкодному пересуванню на територію всіх країн-членів Євросоюзу. Переважна більшість європейців бачать успішні перспективи мовної політики Європейського Союзу на фоні глобалізованого світу. Запровадження поняття «громадянин ЄС» не означає скасування національного громадянства. Європейський Союз сьогодні є одним із найбільших донорів гуманітарної допомоги у світі. Процес розширення ЄС і Закони, які гарантують чотири основні свободи Європейського Союзу (вільний рух товарів, осіб, послуг, капіталу), сприяють мультикультурному та багатомовному характеру ЄС.

REFERENCES

1. Official website of the European Union. URL: https://europa.eu/european-union/index_en
2. Центр європейської інформації. URL: http://library.te.ua/proekti/european-center/nfo_es/
3. Там же.
4. День Європи. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Official website of the European Union. URL: https://europa.eu/european-union/index_en
6. Ганна Шелест. Brexit зупинився на кордоні: як проблема Північної Ірландії ламає переговори Великої Британії та ЄС. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2017/12/13/7074989/>
7. Francis Arthur Fahy. The Irish language movement (Справа ірландської мови). Лондон: Westminster Review, 1902. Переклад українською мовою Лесі Українки. URL: <https://www.l-ukrainka.name/uk/Transl/IrishLang.html>
8. Там же. URL: <https://www.l-ukrainka.name/uk/Transl/IrishLang.html>
9. Лаєм Карсон. «Країна без мови є країною без душі». Тиждень.ua. 2014. 26 червня. URL: <https://tyzhden.ua/World/112653>
10. Official website of the European Union. URL: https://europa.eu/european-union/index_en

THE LANGUAGE POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Mariya Yatsymirska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine*

e-mail: yatsymirska@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3214-9611>

The article deals with the principles of the formation and the activity of the European Union. The language policy of the EU and the ways of its realization in legal aspects are analyzed. The positive and problematic issues of the development of European languages are identified. The most commonly used terms and concepts in the field of linguistic diversity of the EU are defined. The prospects of functioning of the Ukrainian language in the European Union are outlined.

The language policy of the European Union is aimed at developing of the national languages and supporting the learning of foreign languages. The linguistic diversity of the EU is based on the principles of equality and mutual enrichment of different cultures. EU institutions build a language policy based on the harmonious coexistence of official languages, regional and languages of the smaller indigenous peoples of Europe. Each language is a value and serves as a bridge to other countries of the European Union, promotes mutual understanding. Multilingualism expands the opportunities of EU citizens in the labor market, education, sports, professional growth; facilitates access to information in the field of law; facilitates unimpeded travel to the territory of all EU member states. The overwhelming majority of Europeans see successful prospects of the European Union's linguistic policy against the backdrop of a globalized world. The introduction of the concept «EU citizen» does not mean the abolition of national citizenship. It complements it and allows a person to better understand his affiliation with the European Union.

The European Union is today one of the largest donors of humanitarian aid in the world. The process of EU enlargement and the laws that guarantee the four basic freedoms of the European Union (free movement of goods, persons, services, capital) contribute to the multicultural and multilingual nature of the EU.

Key words: European Union, Schengen, Schengen Area, language policy of the EU, Flag of Europe, Anthem of Europe, Europe Day, European Day of Languages, euro.